

FJALA E DEPUTETES ANILA DENAJ

E ENJTE DATA 23 MARS 2023

E nderuar Kryetare,

Të nderuar kolegë deputetë,

Sigurisht, diskutimet mund të vijojnë, por unë dua ta nis diskutimin tim me një falënderim për kolegun Braçe, pasi mendoj se, përveçse ka harruar syzet këtu, ka sjellë një nismë shumë të mirë në mbrojtje të fermerëve! E falënderoj për këmbënguljen e tij, sepse është koha të mendojmë në të gjitha dimensionet: së pari, të mendojmë për vlerën e punës, që duhet të paguhet në kohë, dhe për formalizimin e asaj pune! Për çfarë ofron kjo nismë u shpreh nismëtari dhe unë nuk dua të përsëris, por dua të nxjerr dy probleme kryesore, të cilat vijnë dhe qasen në përditshmërinë tonë. Ky projektligj përcakton detyrimin brenda 60 ditëve për të gjitha pagesave për produktet e shitura nga fermerët dhe, sigurisht, në bazë të dokumenteve fiskale. Zgjidhja që i është dhënë sot, e cila nuk është e vogël, është e pamjaftueshme për të kaluar nga zvarritja, do të thosha (nga zinxhiri i varfërisë, e kuotoi kolegu Braçe), e për të shkuar në zhvillimin ekonomik të domosdoshëm. Sot në ekonomi sektori i bujqësisë kontribuon me gati 19,3%. Ndërkohë, sektori i bujqësisë vuan në mënyrë të padiskutueshme nga: informaliteti shumë i lartë; pagesat e cinguara; kreditimi shumë i ulët, ku dua t'ju kujtoj që prej kohësh sektori bankar nuk e ka tejkaluar stokun e kredisë 5% në sektorin e bujqësisë, pavarësisht mbështetjes me shumë fonde garancie; probleme të lidhura me pronësinë e tokës, ku hera-herës nuk mungojnë edhe zaptimet në sipërfaqe të caktuara; rritja e fondeve, si të skemave nacionale, ashtu edhe të mbështetjes së fondeve të BE-së, por njëkohësisht edhe nga burime njerëzore jo shumë të kualifikuara dhe të kufizuara. Po flasim për një vend si Shqipëria, që në të gjitha standardet dhe raportet ndërkombëtare kualifikohet në nivelin më të lartë për cilësinë e tokës; për mjaftueshmërinë e furnizimit me ujë në zonat rurale; për klimën ekselente, që lejon mbjelljen më shumë se një herë përgjatë vitit; për fuqinë punëtore të re dhe për shpirtin e tregtarit, dhe ende bujqësia, në gjykimin tim personal, por edhe profesional, është shumë larg nga aty ku duhet të përfaqësojë jo vetëm produktin e brendshëm bruto, por edhe pagesën dhe vlerën e bujkut. Edhe pse rritja e eksporteve është fakt në vitet e fundit, edhe pse rritja e cilësisë së produkteve "Made in Albania" është e garantuar, edhe pse rritja e fondeve të garancisë sot është e prekshme, dhe të gjitha këto garantojnë një vëmendje të qeverisë drejt sektorit të bujqësisë, bujqësia është ende duke u zvarritur, sepse segmentimi i madh i tokës është një nga problemet shumë të mëdha, që nuk i lejon fermerët t'i rrisin shkallët. Unë nuk dua të flas për termin që përmendi kolegu Braçe, sepse gjithmonë e shoh gotën gjysmë plot, nuk dua të flas për zvarritjen e varfërisë, por dua të flas për perspektivën, të cilën, sidomos në raport me problemin e segmentimit, e kanë në dorë vetë fermerët.

Nuk mundet që me 1,1 hektarë për fermer të ketë ekonomi shkalle, nuk mund të ketë automatizim, nuk mund të ketë prodhim. Çfarë e pengon fermerin të bashkohet në një zinxhir vlerash, i cili, shumicës prej nesh këtu, i kujton atë fjalën, që shpesh përpiqemi ta themi me zë të ulët, "kooperativa"? Në fakt, edhe pse nuk dua t'u bëj eko kooperativave, nuk është koha për të eliminuar benefitet e produkteve që ka sjellë grumbullimi në struktura të caktuara, dhe ai i shkallës. E kam fjalën për grumbullimin në zinxhirin e vlerave, jo për zinxhirin e varfërisë, kolegu Braçe, në atë grupim, ku të gjithë aktorët privatë

dhe publikë (e ritheksoj, publikë) të bëhen bashkë për të realizuar një interes: për të sjellë prodhuesin, furnizuesin me inpute bujqësore, investimin në teknologjinë moderne, bashkimin e më shumë se 1,1 hektarëve (minimumi 5 deri në 10 hektarë), më tej, shpërndarësit e produktit nga ata në nivelin më të vogël deri tek ata në nivel ndërkombëtar, shitësit me shumicë dhe shitësit me pakicë. Ky zinxhir vlerash nuk është një eko e kooperativave, por është një grupim, i cili do të bënte të mundur lidhjen e interesave dhe bashkimin e tyre, duke përfshirë edhe interesat e njësisve të vetëqeverisjes vendore. Të gjithë, të lidhur në një kontratë bashkëpunimi, bëhen më të fuqishëm, zgjidhin përfundimisht çështjen e informalitetit, mundësojnë kreditim më të mirë, një produkt më cilësor dhe shitje në tregjet ndërkombëtare të garantuara. Të flasësh për zinxhirin e vlerave duket si një paradoks me problemet e përditshmërisë. Shtetet e tjera e kanë realizuar këtë, dhe këtë objektiv nuk e kam parë vetëm në vendet e tjera ku kam punuar, si banka "ProCredit", por edhe te fondi i garancisë, që ky parlament i nderuar e miratoi në vitin 2016, ku qeveria shqiptare është e angazhuar bashkë me bankat e nivelit të dytë në gati 180 milionë euro financim me skemë garancie, së bashku me BERZH-in. Megjithatë, aksesin në financë mungon. Sot, e përmenda edhe pak më parë, jo më shumë se 5% e stokut të kredisë është në sektorin bujqësor. Si mendoni? Kjo vjen se nuk ka interesa për të rritur investimet në bujqësi? Mendoni se nuk ka plane biznesi të prezantuara në bankat e nivelit të dytë për të marrë kreditim? Mendoni se ka mbështetje për garancitë dhe për skemat e garancisë për të realizuar financimin? Sigurisht që të gjithë aktorët do të kishin interes të rrisnin stokun e kredisë, por a është kjo e mundur sot, nëse fermerët mbeten të kufizuar te produkti i një skeme minimaliste, te një produkti i cili realizohet me mjete të paautomatizuara dhe me produkte jocilësore? Projektligji që po diskutohet sot ndihmon jo vetëm formalizimin, por edhe aksesin në financë, sepse fermeri është i detyruar të shkojë në institucionet e mikrokredisë dhe jo gjithmonë interesi është ai që ia mundëson aksesin në kosto optimale.

Nuk dua të flas këtu për tregun bankar, ata kanë punën e tyre dhe është tregu i tyre, por të marrësh parën që të takon në momentin kur shet produktin është legjitime dhe, për të shkuar më tej, është e rëndësishme që sot në zonat rurale aksesin në financë të mundësohet me një formalizim më të rritur, me një element të shtuar të mbështetjes që sistemi bankar duhet t'u japë fermerëve. Nuk është vetëm fondi i garancisë prej 180 milionë eurosh, i aprovuar në këtë parlament në vitin 2016, ka edhe forma të tjera të skemave të garancisë, që sot janë në dispozicion të fermerëve nga sektori bankar, por jo të gjitha janë aktive. Çelësi i suksesit do të ishte dhënia e një alternative me një risk më të ulët, dhe vetëm bashkimi në zinxhirin e vlerave mund të sjellë një ekonomi e cila e mitigon riskun dhe e bën aksesin në financë më të mundur. Unë vij këtu edhe si përfaqësuese e një zonë rurale, që zinxhirit të vlerave ia ka parë hairin (më falni për fjalorin), po flas për Konispolin. Që prej vitit 1991, me mbështetjen e USAID-it, fermat bujqësore kanë qenë grupet e para të krijuara dhe sot nuk besoj se ka fermer në Konispol që të ketë probleme si me aksesin në financë, ashtu dhe me çështjet e tregjeve. Sigurisht, kanë nevoja për zhvillimin e energjisë, për të realizuar fuqinë e rrymës, por duke marrë shembullin e Konsipolit dhe duke e sjellë atë me afër të gjitha tregjeve të tjera, do t'u bëj thirrje kryebashkiakëve që, pas zgjedhjeve të 14 majit, të fokusohen në zonat e tyre rurale dhe të marrin pjesë në këtë zinxhir vlerash, sepse zinxhiri i vlerave nuk është një bashkim vetëm i aktorëve privatë. I përgëzoj të pestë kryebashkiakët që, në skemën kombëtare të vitit të kaluar, e kanë parë këtë mundësi dhe kanë aplikuar për të realizuar pikërisht këtë kontribut të rëndësishëm, si dhe për të dhënë shembullin e tyre kryesor në grumbullim! Edhe një herë, shumë faleminderit për këtë nismë, zoti Braçe, por nuk mjafton, sepse mendoj se kemi shumë punë përpara, për t'i grumbulluar më tepër fermerët në atë që është "kooperativë" në formatin modern! Faleminderit!